

Komentarji

k dnevnim dogodkom in
vprašanjem

Kriza je še v deželi. Dokaz —
banke pokajo neprestano. Glej-
mo, kaj se godi v Michiganu! V
Detroitu se je pripravljala ve-
lika eksplozija, toda guverner jo
je prehitel in zapri vse banke v
državi za osem dni. Ali bo kaj
pomagalo? Ne verjamemo. No-
va stvar ne pomaga — kadar
je zaupanje po vodi.

Neka banka v Atlantic City-
ju je zaprla vrata potem, ko ji
je vladna korporacija posodila
bilijon dolarjev, da jo stori "so-
borno in trdno". Ta slučaj je
presenetil gospode v Washing-
tonu. Gospodje Jurčki so imeli
tako lep program — kako bodo
pomagali bankirjem in bankir-
ji bodo pomagali tovarnarjem
in tovarnarji bodo pomagali
delavcem. To bi bilo ameriško!
Program je pa šel po vodi. Ban-
kiri so dobili čez dve milijardi
dolarjev in jih dobro — zakle-
li. Zato je presenečenje. Teh
presenečenj bo še več. Največ-
je presenečenje pa pride, ko bo
toda začela terjati "posojila".
Jih ne bo dobila. Takrat, ta-
rat bodo zijali v Washingtonu.
Bogi Roosevelt, kaj ga čaka!

Drugi, tragikomičen slučaj je
pred kratkim v državi Mis-
souri. Banka je zaprla vrata in
gospodje državni ovrhnikli so
tri gredi stolce in listali po
knjigah. Tedaj pride trojica
bankirjev v banko in zahteva de-
nar. Ovrhnik se zasmee in
reče: "Oh, prijatelji, vi ste
reknili! Banka je že oropana,
centa ni ostalo!" Bankirje
se namrdnili in eden je re-
kel: "Postavite zunaj velik na-
pis: Že izropano, ne tratite ča-
sa!"

Mar ne bi bilo pošteno, če bi
na vsaki privatni banki na-
pis: Tu se nabira med za tro-
je!

Dva boksarja sta bila ubita
v teden. Eden v New Yorku,
drugi v Chicagu. Newyorškega
je ubil Primo Carnera, Itali-
jan, človeška gorila, ki si služi
s pretepanjem. To prete-
panje, boksanje v areni, je le-
galo. Carnera ni bil aretiran
in neki zdravnik je rekel, da je
šhaaf, ki ga je Carnera ubil,
mrl naravne smrti. To se ra-
me. Če te gorila te vrste te-
bne po glavi z železno pestjo,
smrt nekaj naravnega; nena-
ravno bi bilo, če bi človek ostal
v.

To se ujema z našo civilizaci-
jo. Ubijanje je najljubši sport.
Čer ni upanja, da bi bil krvavi
sport prepovedan, je najbolje,
da se boksarji — sami pobijejo.
To bo tudi naravno.

V Libertyju, Okla., se je zgo-
dilo tole:

Mlad mož je vprašal za delo.
Povedali so mu, da imajo par
služb samo za oženjene. Fant je
mel dekle, toda niti centa de-
larja. Nekdo mu je posodil
1.50 za poročno lincenco in brž
toda se poročila. Nato je letel
nazaj k delodajalcu in pokazal
poročni list. Prepozno. Vse
službe so bile oddane drugim.

Ostal je z nevesto brez dela.
Če nimaš žene, zahtevajo, da
jo imaš; ko jo imaš, zahtevajo,
da moraš skrbeti za njo; če ne
moreš skrbeti za njo, pravijo,
da se ne bi smel oženiti — da
zažbe ni mleko. Potem pa, še
pravijo, da zakoni se sklepajo v
nebesih... Hell!

Danska ni velika dežela, ven-
dar je tam najmanj industrijs-
kih konfliktov in največ soci-
alnega zavarovanja. Zakaj?
Zato, ker so delavci in kmetje
dobro organizirani. Na čelu vla-
de je star socialist Stauning, ki
nima absolutne večine v
parlamentu, je pa diplomat in
zna pridobiti tudi nasprotnike,
kadar gre za koristi delavcev.
Pred kratkim so delodajalci ho-
teli znižati mezdo za 20%. De-

PRAVICE AMERI- ŠKEGA DELAV- STVA OGROŽENE

Representanti Ameriške delavske
federacije svari pred nevar-
nostjo diktature

Washington, D. C. — (FP) —
Svarilo, da bo delna diktatori-
čna oblast, katero hočejo neka-
teri krogi izročiti novemu pre-
sedniku Rooseveltu, kmalu od-
stranjena, na njeno mesto pa
postavljena železna diktatura o-
borožene sile v prilog kapitali-
stičnemu razredu, je te dni izre-
kel Edward F. McGrady, za-
konodajni zastopnik Ameriške
delavske federacije. Smithovo
sugestijo glede delne diktature,
ki naj se uveljavi po inauguraci-
ji Roosevelta, so takoj podprli
demokratski voditelji v kong-
resu.

"Sugestija, da se predsedniku
izroči diktatorična oblast, nekaj,
kar še ni imel noben ameriški
predsednik niti v vojnem času,
lahko rezultira v zasuženju
delavcev", pravi McGrady. "A-
meriški delavci bi izgubili še ti-
ste pravice, ki jih sedaj pose-
dujejo."

"Privilegirani interesi, zlasti
pa klika bankirjev, ki s svojimi
krempiji stiska industrije za
vrat, že sedaj aktualno določajo
amerškemu ljudstvu, kaj sme
jesti, kako se mora oblačiti, v
kakšnih stanovanjih sme prebi-
vati in kakšno šolsko vzgojo
smejo prejemati otroci — ti in-
teresi bodo pomagali pri formi-
ranju te vrste diktature. Ti in-
teresi se ne bodo zadovoljili za-
mo s tem; zahtevali bodo dik-
taturno železno pesti s namenom,
da odpravijo še tisti mali del
Svobode in obrambne zakonodaje,
katero so ameriški delavci iz-
vojevali od revolucionarne voj-
ne do sedaj."

"To diktaturno bodo skušali
razviti na podlagi formul ita-
lijskih fašistov in nemških jun-
kerjev, ki so postavili Hitlerja
na vladno krmilo. Ako bodo pri-
vilegirani interesi dosegli svoj
cilj, tedaj so krvavi konflikti ne-
izogibni."

Sugestije, naj se kongres od-
reče svoji oblasti v tej ekono-
mski krizi in poveri Rooseveltu
diktatorično moč, vznemirjajo
voditelje organiziranega delav-
stva. Govorice se širijo, da bo
William Green, predsednik A.
D. F., sklical posebno konferen-
co eksekutivnih uradnikov vseh
narodnih in mednarodnih uni-
j, na katerih se bo razpravljalo o
načrtih za masne protestne de-
monstracije po vsej deželi. V
svoji nedavno podani izjavi
Green poudarja, da se ameriško
ljudstvo ne bo podvrglo dikta-
turi brez odpora, ker se zaveda
preteče nevarnosti.

Hitler zatri glavno socialistično
glasilo

Berlin, 16. febr. — Hitlerjev
režim je včeraj ustavil do 22. fe-
bruarja glavno glasilo socialisti-
čne stranke "Vorwärts" zaradi
neke kritike. Hitler je besen
vred močne opozicije, ki je ne
more ustaviti. V Stuttgartu so
socialisti in komunisti prerežali
mikrofonske žice in odrezali
Hitlerjev govor v radiu, da ga ni
nihče slišal.

Sedem delavcev mrtvih

Atene, Grška, 16. febr. — V
Solunu so danes imeli komuni-
sti shod. Policija je navalila na
shod, da ga razbiže in začela
streljati. V poslopju je nastala
silna panika. Med navalom na
stopnice se je stopnišče podrla
in sedem delavcev je bilo zaduše-
nih in več ranjenih.

Delavci niso hoteli sprejeti zni-
žanja. Delodajalci so zagrozili z
izporom 100,000 delavcev. Kaj
je storila Stauningova vlada? Pridobila je zbornico za prepo-
ved vseh izporov in stavk za le-
to dni. Stara mezda je ostala in
letni dni bo mir. Prekleti soci-
alist! Sure —

Thomas vidi čud- no psihozo

Razmere slabše kot lani; ljud-
stvo pobito in cinično; dobro-
hotnost napram Rooseveltu;
pomikanje dežele v diktaturo

New York. — Ko se je Nor-
man Thomas te dni vrnil z dalj-
še ture po srednjem zapadu, kjer
je govoril, poslušal in gledal, je
rekel, da je našel razmere slab-
še kot lani, ljudstvo pa v čud-
nem razpoloženju, ki se izraža
v apatiji, obupanosti in gnevu.

Bil je med farmarji, rudarji,
tovarniškim delavstvom in se
kretal med srednjim slojem, ta-
kozvano ameriško inteligenco.
Ekonomske razmere je našel po-
vsod slabše kot lani, ko je na
svojih kampanjskih shodih
bičal republikance in demo-
krate, ciničnost pa večjo.

Politično razpoloženje večine
ljudi, s katerimi je govoril, je
simpatično do novega predse-
dnika Roosevelta. "Naj ima priliko,
da kaj pokaže", je bil dobroho-
ten izraz. Našel pa ni nikogar,
ki bi od Rooseveltove admini-
stracije kaj več pričakoval, niti
ne, da se bodo razmere izboljša-
le. Sam je mnenja, da se bodo
še poslabšale, predno pride do
preokreta.

"Zdi se mi, da je tendenca u-
amerjena proti diktaturi, daš
diktatorja še ni na vidiku," je
Thomas dejal pomembno. "In
kadar se pojavi, se mi zdi, da bo
bolj podoben tipu Marka Han-
ne (republikanskemu bosu pre-
eno generaciji), ki pa bo govo-
ril jezik Huey Longa. Za njim
bodo stali nekateri industrijski
interesi, prav tako kot se je go-
dilo v Mussolinijevem in se go-
di v Hitlerjevem slučaju."

Velika finančna panika iz- bruhnila na Japonskem

Strah pred vojno je povzročil pa-
niko na borzi in v bankah

Tokio, 16. febr. — Napetost,
ki vlada med Japonsko in Ligo
narodov zaradi japonske agre-
sivnosti na Kitajskem in strah,
da morda pride do vojne z vele-
silami, je včeraj povzročil silno
finančno paniko v Tokiju. Bor-
za je zaprla vrata, ko so vredno-
stni papirji silno padli in tudi
banke so v velikih škripcih.

OBREŠTNA PLA- ČILA DOSEGLA REKORD

Povprečna mesečna obreštna pla-
čila naraščajo kljub depresiji

New York. — (FP) — Obre-
štna plačila v Ameriki so lani-
sko leto dosegla rekord. Dasi je
produkcija padla za polovico od
l. 1929, mezde za 60 odstotkov,
dohodki za polovico in dasi je
moralo veliko število šol zapreti
vrata zaradi praznih blagajin in
se bila gradbena dela skoro u-
stavljena — vzlic temu so bila
obreštna plačila lanskega leta naj-
večja v ameriški zgodovini. To
pomeni, da so tisti, ki strižejo
kupone, dobili svoje.

Ta izjava ni bazirana na sta-
tističnem žongliranju cen, tem-
več na vsoti, ki je bila vplačana
v dolarjih, na številkah, ki jih
je objavil zvezni trgovinski de-
partment v svojem buletinu.

Številke niso popolne, toda ker
prihajajo leto za letom iz istega
vira, prikazujejo še precej točno
sliko o situaciji. L. 1923 na pri-
mer so povprečna mesečna pla-
čila obrestni znašala \$218,497,000
in so se z vsakim letom višala in
tako so lanskega leta narasla na
\$380,389,000.

Razume se, da so bila v letih
prosperitete mesečna plačila o-
bresti večja kot v letih krize, to-
da v nobenem mesecu niso pa-
dla. Lanskega leta, ko so splošne
biznisne aktivnosti padle za po-
lovico v primeri z l. 1929, so bila
mesečna obreštna plačila še
vseeno za enajst odstotkov viš-
ja.

Fakt je, da obreštna plačila in
profiti rušijo obstoječi kreditni
sistem, čeprav velefinančniki za-
nikajo in akusaajo utajiti to de-
jstvo. Ti grme, da je treba zni-
žati izdatke federalne vlade na
račun zveznih uslužbencev. U-
ravnovesiti je treba budget. O-
breštna plačila se ne more in ne
sme znižati, je njihov argu-
ment.

Da se obreštna plačila lahko
znižajo, sta pokazali Francija in
Velika Britanija; to so pokazali
tudi militantni ameriški farmar-
ji, ki vodijo uspešno revolto pro-
ti prodajanju farm na javni
dražbi. Obreštna plačila na dol-
gove bodo znižana na eden ali

Rooseveltova partija tarča krogel v Floridi

Napad na novega predsednika in njegovo družino upri-
zorjen po bolnem individu, ki je produkt današnje
splošne mizerije, trpljenja in zatiranja milijonov si-
romakov. Pet ranjenih, najhujše pa je ranjen čikaški
župan

Miami, Fla., 16. febr. — Roo-
sevelt se je danes predpoldne
odpeljal domov v New York, ob-
dan z močno telesno stražo.
Pred odhodom je še obiskal žu-
pana Cermaka in ostale ranjen-
ce v bolnišnici. Cermakovo stan-
je se je danes poslabšalo.

Miami, Florida, 16. febr. — Za-
las je manjkalo, da niso Združe-
ne države sinoči izgubile svojega
novega predseidnika Franklina
D. Roosevelta. Italijanski aten-
tator Giuseppe Zangara je stre-
ljal nanj v tukajšnjem obre-
nem parku, toda zadel je petori-
co drugih oseb in Roosevelt je
ostal neranjen. Zangara je v
nervoznosti in gneči slabo me-
ril — in to je bila areča za pre-
sednika. Napadalec so takoj sbl-
li na tla, mu vzeli revolver, osu-
vali ga in odveden je bil v za-
por.

Ranjeni so bili: čikaški župan
Anton J. Cermak, ki je bil na po-
čitnicah, zadet v hrbet nad de-
sno oblistjo; miss Margaret
Kruis iz Newarka, ranjena na
roki; mrs. Jos. Gill iz Miami-
ja, zadeta v trebuh; William Sin-
nott, newyorški detektiv, ran-
jen na glavi; Russell Caldwell
iz Miami-ja, ranjen na glavi.

Najbolj so ranjeni Cermak,
Sinnott in gospa Gill, ki so zdaj
v zdravniški oskrbi v bolnišnici.
Cermak ni ves čas izgubil zave-
sti vzlic težki rani. Zdravniki se
ga ne upajo operirati in kroga
še tiči tik njegove hrbtenice,
vendar izražajo upanje, da pre-
boli rano. Ko ga je nekaj časa
kasneje Roosevelt obiskal v bo-
lišnici, je Cermak dejal, da je

drugi način, tako na privatne
kot na javne. Do tega bo prišlo,
ker ta plačila požrejo velik del
dohodkov dežele. Milijoni zadol-
ženih farmarjev in lačnih delav-
cev bodo zdrobili obstoječi si-
stem, od čigar imajo dobiček le
velefinančniki in lastniki stro-
jev ter drugih sredstev produk-
cije.

vesel, ker je on dobil kroglo na-
mesto njega (Roosevelta), obe-
nem pa je posvaril predseidnika,
naj se pazi in omeji svoje javne
nastope v teh časih.

Atentat se je izvršil po de-
vetti uri zvečer, ko je Roosevelt-
ova partija na jadrenici pripela
v Miami in stopila na suho. Par-
tija je zasedla avto in se ustavi-
la v Biscayne parku na bregu,
kjer je bila sbrana velika mno-
šica, okrog 20,000 oseb, da po-
sdravi Roosevelta. Tam so bili
vsi mestni veljaki iz Miami-ja
in tudi župan Cermak. Roosevelt
je bil povabljen, da spregovori
nekaj besed in vodil so ga k
paviljonu za godbo v parku, ki
je vliji prostor. Ko se je pre-
sednikov avto ustavil pred pa-
viljonom, je Roosevelt opazil
Cermaka na odru in ga takoj
povabil k sebi v avto. Nato se
je Roosevelt dvignil in s par be-
sedami pozdravil množico, ki se
je gnetla okoli paviljona. Med
tem je Cermak stopil k njemu
— in par trenutkov kasneje so
počili strel in ranjenec so se
zgrudili.

Atentator je bil okrog 16 čev-
ljev od Roosevelta, ko je stre-
ljal. Zangara je majhen človek,
tehta komaj 105 funtov in star
38 let. Obleden je bil slabo in
imel je črno brado. V jedi je po-
vedal, da je v Ameriki doletel
in prišel je iz Kalabrije v južni
Italiji. V Floridi je bil dva me-
seca, ker so mu tako avtovali
zdravniki, kajti mučijo ga te-
leke bolečine v želodcu. Pokazal
je veliko bragotino na trebuhu
in povedal, da je to posledica o-
pekline v opekarni. Tri leta je
še brez dela in jezen na vse svet.
Posebno sovraši vladarje, ki so
po njegovem mnenju vsega krivi.
Hotel je ubiti italijanskega
kralja, a ni mogel blizu; hotel
je ubiti predseidnika Hoovera —
vse predseidnike.

Ko ga je policija zvižala, je
priznal, da je obiskoval anarhi-
stične sestanke in čital anarhi-
stično literaturo, toda sanikal
je, da je anarhist. Rekel je, da
ni nič — le to je, da sovraši vse
vladarje in bogatine, ki ne dajo
ljudem dela. Kadar ga pograbi
bolečina v želodcu, tedaj bi naj-
raje vse pobil...

Danes jutraj so aretirali v
Miami-ju Italijana Andrewa Va-
lentina, tobačnega delavca, ki je
bil prijatelj Zangare in stalno
v njegovi družbi.

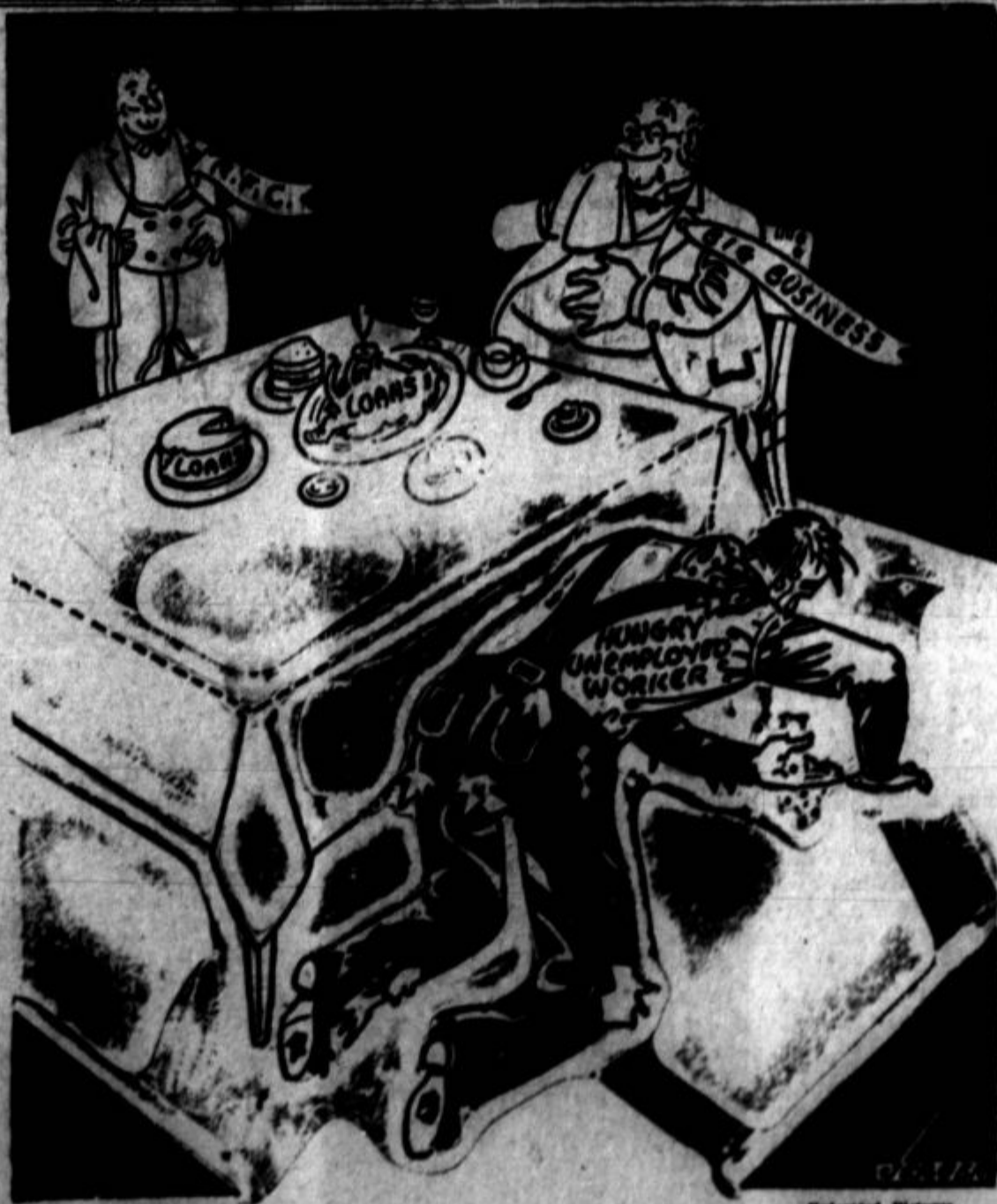
Delavski izbruh v Rumu- niji se nadaljuje

Železničarji v bitki z vojaštvom;
24 ranjenih

Bukarešta, 16. febr. — Vče-
raj je izbruhnila komunistična
vstaja v Bukarešti. Stiritisoč žele-
zniških delavcev je okupiralo
državne železniške delavnice in
odbili so dva vojaška napada na
tovarne. Ob času tega poročila
so delavci še gospodarji tovarn
in zahtevajo izpustitev enajst
svojih voditeljev, ki so bili are-
tirani prejšnje dni kot nevarni
komunisti. Doslej je bilo 24 de-
lavcev in vojakov ranjenih.

Ko je bil sinoči odbit drugi vo-
jaški napad na tovarne, je voja-
ško poveljstvo sklenilo, da bodo
vojaške čete oblegale tovarne in
delavce izstradale. Železničarji
so se zaharikadrali in zagrozili,
da v skrajnem momentu razstre-
lijo tovarne.

Eksplozija v Trstu; 5 ubitih
Trst, Italija, 16. febr. — Pri
včerajšnji eksploziji tanka za ki-
sik v petrolejski rafineriji je bi-
lo pet delavcev ubitih in šest ra-
njenih.

Ako vsilane izstradan in srdit... (Vest se glasi, da je vladna korporacija za rekonstrukcijo
financ zdajala poldrugo milijardo dolarjev bankirjem in drugim bankrotiranim kapitalistom, da
se ohranijo na površju, dočim je dala le 16 milijonov dolarjev za rekonstruktivna dela, ki zaposlijo
delavce.—Narislal Jerger.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene
National Benefit SocietyNaročnina: za Združeno državo (zaven Chl-
caga) in Kanado \$4.00 na leto, \$3.00 na pol
leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cincin-
ti \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za in-
ostrane \$9.00.Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$4.00 per year,
Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Čena oglasov po dogovoru. — Kuponci se ne
vrstijo.Advertising rates on agreement. — Manu-
scripte will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-29 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

139

Datum v oglepju, na primer (Jan. 31,
1933), poleg vsakega imena na naslovu po-
menja, da vam je s tem datumom postala
naročnina. Posrvite jo pravočasno, da se
vase list ne ustavi.

Domač drobiž

Članica umrla

Bear Creek, Mont. — Tu je umrla v bolnišnici Franciška Razborščak, članica društva št. 112 SNPJ, stara 43 let in doma iz Jurklostra na Stajerskem. Podlegla je vodenici po dvamesečni bolezni. Zapuščata moža.

Dva otroka utonila

Akron, O. — Dva sinčka Mihaela Stepaniča, 10-letni Stanley in 8-letni James, sta utonila v jezeru Summit, ko sta se sankala po ledu, ki se je udri po njima kakih 100 čevljev od brega.

Podrobnosti Pajničevega umora

Cleveland, O. — Ameriška Domovina posnema po "The Idaho Statesmanu" podrobnosti o umoru Louisa Pajniča v Pioneer-villu, Idaho. Umor, ki je bil izvršen 20. decembra m. l., je bil posledica hudega prepira in osebnih mržnje med Jos. Slogarjem in Pajničem. Prepri se je začel pred kakim poldrugim letom, ko je Slogar kritiziral način poslovanja zlatnega rudnika, nakar ga je Pajnič klopotal; kasneje ga je odslavlil iz rudnika in potem ga je vzel nazaj v delo. Vedno sta se prepirala. Omenjenega dne sta bila sama v koči Joe Gornika, pri katerem sta stanovala, in tedaj je Slogar pograbil puško in ustrelil Pajniča v trebuh. Gornikova žena, ki je bila glavna priča pred koronersko poroto, je povedala, da pijače ni bilo in oba sta bila trezna.

Joe Slogar je bil kmalu potem obtožen po veleporoti umora prve vrste. Star je 47 let. Pajnič, Ribničan po rodu, je bil 27 let prospektor rude. Nekaj časa je bil poslovođa "slovenskega" zlatnega rudnika Comeback Mining Company.

Smrt člana

Kansas City, Kans. — 13. t. m. je umrl Ludvik Poje, blagajnik društva Bodočnost št. 408 SNPJ, star 42 let in doma iz Starega kota pri Dragi. Zapuščata žena, tri majhne otroke, enega brata v Kanadi in drugega brata ter sestro v starem kraju.

Napad na zastopnika Prosvete

Cleveland. — Anton Jankovič, zastopnik Prosvete in Proletarca, je bil zadnji ponedeljek zvečer napaden po nekem banditu, ki ga je sunil v usta in oko ter mu iztrgal žepno uro. Jankovič je zdaj v domači oskrbi.

Umrli v Clevelandu

Ana Zaviršek, roj. Rojc, 39 let in doma iz Zuzemberka. V Ameriki je bila 20 let in zapuščata moža in hčer.

Jakob Nagode, star 45 let in doma iz Hotedarske pri Logatcu. V Ameriki je bil 25 let in zapuščata brata in sestro v Girardu, O.

Frank Vičič, star 34 let, doma iz Begunja pri Cerknici in samec. Tu je bil 10 let.

Napadel mater

Cleveland, O. — Filip Sajovec, star 23 let, je bil zadnje dni obsojen na 30 dni zapore na obtožbo njegove matere, katero je pretepel. Napadel je tudi svojo očima Franka Udoviča. Mati je povedala, da Filip dela v neki garaži, dobi 83 centov plače in vase zapije.

Ali ste naročeni na dnevnik Prosveto? Podpirajte svoj list!

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Snojevo poročilo

Bridgeport, O. — Po 16-dnevem bivanju v bolnici so me pripeljali domov dne 10. feb. Ne morem strpeti, čeravno leže pišem, da se zahvalim vsem prijateljem in članstvu društva št. 13 SNPJ, ki so me obiskovali v bolnici, kakor tudi vsem znanem široi Ameriki za pismene simpatije v bolnico in na dom. Vidim, da imam še dosti prijateljev. To mi daje pogum, kadar ozdravim, da bom še šel po poti, katera je v prid delavstva in SNPJ. Hvala vam vsem!

Mučila me je bolezen več kot 14 let. Dosti sem prestopal ta čas in dosti dal mazačem in za mazila. Sedaj pravijo, da bom okej. Seveda ne hitro, ker bolezen je bila zastarana. Vsem se je čudno zdelo, da sem prestopal. Tako izjavo so mi dali v bolnici 5 dni po operaciji. Sedaj mi gre bolje. V Prosveti z dne 1. feb. sem čital, da vprašujejo nekateri br. Cankarja glede volitev delegatov. Bilo je tudi vprašanje, ako član lahko kandidira, če je bolan. Ker so bile pri društvu št. 13 SNPJ volitve delegata, ko sem bil jaz v bolnici, zato izjavljam, da ni treba misliti članstvu društva 13, da sem jaz vprašal br. Cankarja dotično vprašanje, ker vem kdo lahko kandidira in kdo ne. To pojasnim radi tega, ker sem kandidiral, da ne bi članstvo mislilo, da se hočem kam vsiliti. Delegata so izvolili, namreč pionirja SNPJ v osebi John Rebo-la, katerega cert. številka je malo nad 150. On je mož na mestu, vedno dela za društvo št. 13 in SNPJ in vedno podpira delavske stvari ter je član soc. kluba št. 11 JSZ. Če bo kaj dosti takih delegatov, vem, da bodo delali za koristi SNPJ in njenih načel.

Joseph Snoy.

Tedenški pomenki

Piney Fork, O. — V teh slabih časih je vsepolno zlikovcev in sleparjev, ki na razne načine lažajo, da človeka prevajajo in ogrožajo, tako, da ni nikjer varen pred njimi.

Nekoga dne prošlo jesen, ko sem sedel na svojem porču in čital Prosveto, sta se pripeljala v avtu dva taka nepridiprava. Poklicala sta me k avtu. Eden mi je ponudil neka očala, češ, naj jih vzamem "za prezent". Niti deset centov niso bila vredna. Govorila sta prilizjeno kot dva gentlemena. Dejala sta, da prihajata iz Washingtona in me nagovarjala, naj se naročim na list National Farmer. Naročnina stane samo 35c na leto. Pregovorila sta me, da sem se naročil. Ker nisem imel drobiža, sem plačal z dvadrolarskim bankovcem. Dejala sta, da imata ona dva dovolj drobiža, da bi lahko zmenjala tudi dvajsetak, če treba. Tako sta me motila, medtem pa je eden pripravil drobiž, katerega mi je stisnil v roko, nakar sta brž poglala avto in se odpeljala. Drobiža je bilo za dolar premalo! Ako bi jima dal dvajsetak, bi mi gotovo več ne ostalo ali pa nič.

Pred mesecem dni sem šel na sprehod po cesti. Nasproti je pripeljal avto, ki se je ustavil tik mene pri ograji. Mislil sem, da me hoče pozdraviti. V njem sta sedela dva gentlemena. Eden mi je ponudil samopojno pero "za prezent". Tudi ta dva sta prišla iz Washingtona in sta nabirala naročnike. K sreči pa nisem imel pri sebi nobenega centa. Čim bolj sem jima pravil, da nimam pri sebi nobenega denarja, tem bolj sta pritiskala v mene, da naj dam vsaj par centov za znamke, da mi bosta poslala neki mesečnik zastoj. Tudi dvajsetak sta bila pripravljena zmenjati za dva centa! Obrnil sem vse žepne, da sem jima dokazal, da nimam niti centa, nakar sta odšla.

Pred par dnevi sta se v avtu pripeljala pred mojo kočjo dva gospoda. Že akoli okno sem opazil, da sta sumljiva in sta avto ustavila v sumljivem kraju. Klicala sta me ven z avto trobento. Stopil sem na porč. Eden me je v zapovedovalnem tonu poklical k avtu. Ponudila sta mi žepni nožiček "za prezent". Eden je govoril s italijanskim na-

glasom. Ker sem videl, da imam spet opraviti z dvema sleparjema, sem jima enostavno rekel, naj si "prezent" kar lepo obdržita, ker taki tiči so mi znani, ki imajo dosti drobiža in bi radi zmenjali velike bankovce. Pri meni pa ni ne velikih ne malih bankovcev. Obrnil sem se, da bi vzel licenčno številko njunega avta. Ko sta videla, kaj hočem, sta naglo poglala avto nazaj, da nisem mogel razbrati številke.

To sem napisal zato, da bodo rojaki oprezní in previdni. Ako vas kakšen neznanec kliče k avtu in vam ponuja kakšen "prezent", kot so ga meni že v treh slučajih, nikar ne nasedite na ilmanice. To je pretežka, da dobe taki prefriganči vaš denar.

Nace Ziemberger.

Med rojaki v Penni

Pittsburgh, Pa. — Zadnjič sem bolj površno poročal o naselbinah in rojaki, ki sem jih obiskal. Mudilo se mi je, da sem čim več naročnikov obiskal v najkrajšem času, da sem tako preprečil, da se jim list ne ustavi, kajti baš takrat je mnogim potekla naročnina. Ustavil sem se na Cheswicu in Harwicu, kjer se mi je posrečilo dobiti poleg starih tudi par novih naročnikov, kar je v sedanjih časih precej težavno. Na Harwicu se prilično dela. Vsem, ki sem jih obiskal in ki so mi šli na roko ter izkazali gostoljubnost, se na tem mestu najiskrenejše zahvaljujem.

Dalje sem se ustavil v naselbinama Library in Coverdale. Tam se slabo dela. Kljub temu pa so rojaki ponovili naročnino na dnevnik Prosveto, društveni tajnik na Libraryju je storil isto zase in za Slovenski dom; plačal je dve celoletni naročnini in me vrh tega še pogostil. Na Coverdalu sem obiskal tamkajšnjega tajnika in več drugih rojakov, eden izmed njih z rojaki-njo Gorše pa me je vzel v svoj avto in me peljal v Pittsburgh, kjer se nahaja njegova žena v bolnici. Spet brezplačna vožnja. Iskrena hvala!

Dne 5. februarja je nastala silna burja in mraz. Snežilo je ves dan, kljub temu pa se nisem ustrašil potovanja, ampak sem nadaljeval svojo pot. V Johnstownu sem padel v velik zamet, pod katerim pa je bil jarek. Komaj sem se izkobil iz snega in ko sem prišel v prvo hišo, sem bil podoben bolj božičnemu drevesu kot Zidanškovevemu Tonetu. Ustavil sem se pri John Slatetu, ki je za "kazen", ker sem prišel tako "našemičen", ponovil naročnino, njegova soproga pa mi je dobro postregla. To je bila pač prijetna kazen!

Obiskal sem tudi rojake na Moxhamu. Tam sem se zasedel pri slovenskem trgovcu Johnu Langerholcu, ki je zvest naročnik Prosvete in Proletarca. Že mnoga leta. Podal sem se na društveno sejo, ki je bila takrat v teku. Tam sem dobil precej naročnikov, ki so naročnino ponovili. Vaj so se čudili, da sem prišel v tako slabem vremenu. Po 24 urah sem Johnstown spet zapustil in se odpeljal nazaj v

Pittsburgh, od tam pa na Midway. Mike Bartolich in J. Kosen sta ponovila naročnino na dnevnik Prosveto. Pred odhodom sem obiskal še očeta Zusta, ki me je sprejel, kot običajno, z veseljem. Opekova sta tudi ponovila celoletno naročnino in mi postregla s predpustnimi krofi in izborno kapljico. Povedala sta mi, da na farmi živi njihava svakinja, ki se tudi morda naroči na dnevnik Prosveto. Ni bilo treba dvakrat povedati, že sem bil pri njej, ki se je res naročila in plačala celoletno naročnino na dnevnik Prosveto. Tudi uspeh! Tudi tam je sledil običajna gostija, ki ji pravimo slovenska gostoljubnost. Dobra rojakinja mi je preskrbela tudi brezplačnega voznika, ki me je peljal v naselbino Cliff Mine. Da sem iskreno hvaležen vsem, ki so mi šli na roko v kakršnemkoli oziru, menda ni treba povdarjati, kajti to lahko pač vsak razume. Na Cliff Mine sem prenočil pri rojaku Sušetu, ki je tudi ponovil naročnino, njegova soproga pa je pogrnila mizo in pripravila prigrizek. Hvala!

Tako sem v enem tednu "rešil" 32 naročnikov, da jim ne bo list ustavljen, poleg tega pa sem dobil tri nove naročnike. Ko to pišem, je tako sima, da nikamor ne morem. Močno sem se prehladil in najbrž bom moral za par dni moje potovanje prekiniti, da mi žena doma prehlad prepodi. Ostale naročnike in nenaročnike obiščem v kratkem. Takrat se bom potrudil tudi za Proletarca.

Pred par tedni sem prejel od upravnštva Prosvete nov imenik naročnikov. Pregledal sem ga in videl, da je nad 60 naročnikov v veliki "nevarnosti", da se jim list ustavi. Takoj sem se odpravil, da jih obiščem v najkrajšem času. Kajpak da sem se ustavil v naselbinah, kjer je bila največja "nevarnost" in uspeh je bil dober — 26 naročnikov je ponovilo naročnino, zraven tega pa sem dobil še dva nova naročnika.

Potrebno je, da se društva zavzamejo za dnevnik Prosveto, tako tudi razne druge organizacije v različnih naselbinah, kot so Slovenski domovi in slične. Na ta način se bo mnogo pomagalo našemu vrlenu dnevniku Prosveti. V mnogih krajih se med našimi rojaki šliči čudna mešanica jezikov. Starši navadno slabo ali akoli nič ne razumejo angleščine, otroci pa ne slovenščine in tako se pogovarja-jo med seboj kot vedo in znajo. Lahko pa bi bilo, da bi njihovi otroci znali dobro govoriti tudi slovenski. To je seveda ležeca na starših. Mnogi naši otroci se sramujejo slovenskega jezika.

Tu pa tam se sliši malo nasprotja proti meni, kot da bi jaz ne imel pravice nabirati naročnine. Jaz sem do tega upravičen. Saj sem bil eden tistih, ki smo ledino orali. John Koklich, predsednik društva 138 SNPJ v Strabanu, me je prvi nagovoril, če bom šel nabirati podpise za dnevnik Prosveto. Posrečilo se nam je z velikim trudom, da smo nabrali zadostno število podpisov. Stvar je uspela in dnevnik je pričel izhajati.

Pred par dnevi sem čital dopis Franka Močnika iz Moon Runa. On piše, da Prosveta mora

—Federated Pictures.

Albert Mottoso, član unije progresivnih rudarjev v Illinoisu, ki se nahaja v zaporu v okraju Christian zaradi konflikta s pobojniki.

ostati kot je, znižati je treba plače uslužbencem in potovalne zastopnike pa odpraviti. Da mi pa bomo lepo doma sedeli in čakali kdaj bodo člani prinesli naročnino. Rojak Močnik se moti. V prvi vrsti je treba agitacije in dela po 12 ur na dan. Če bi on to poskusil, bi videl, kako dobro bi mu prišli žganci in klobase pa kisle zelje, včasih pa tudi ječmen. Pri domači hrani nisem čisto nič izbiren. Sem že star, kajti za seboj imam 68 let življenja. Če bi imel iti v pokoj, mi bi šla pokojnina; pa se niste nič brigali za stara leta in se tudi sedaj zelo malo. Mesto da bi razpravljali o tem, kaj in kako bo na stara leta, pa se skuša staremu sotrduniku še zadnjo drobtino kruha vzeti. On tudi piše, da se ne bi smelo nobenega društvenega uradnika siliti, da se bi naročil na dnevnik Prosveto, da naj se jim da na prosto voljo. Kako neki pa se bo drugi naročali na enotni dnevnik, če se ne bodo društveni uradniki? Lahko rečem, da je mnogo rojakov, ki so drugačnega mnenja in mi bodo šli še vedno na roko, kadar jih spet obiščem v interesu dnevnika Prosvete. Nadaljeval bom delo za Prosveto dokler bom mogel.

Anton Zidanšek.

O tem in onem

Nanticoke, Pa. — Dolžnost me veže, da se najiskrenejše javno zahvalim SNPJ za nakazano odškodnino v vsoti \$500 za izgubo levega očesa. Bratje in sestre, tu je dokaz, kako potrebne in koristne so podporne organizacije za nas delavce. Posebno pa še SNPJ, ki nam nudi poleg gnotne tudi duševno pomoč potom njenega dnevnega glasila Prosvete. Človek nikdar ne ve za nesrečo ali bolezen. Kdor se strinja z načeli SNPJ, naj nikar ne odlašaj, ampak naj takoj postane njen član. Pod sedanjim kapitalističnim sistemom so delavcem take organizacije neobhodno potrebne. Poleg tega pa nam je absolutno potreben tudi dnevnik Prosveta, ki nas bodri, uči in kaže pravo pot iz sužnosti v svobodo. Bratje in sestre, sežite po Prosveti! Naročajte se na dnevnik Prosveto, ako le mogoče, ker tisti denar, ki ga plačate za naročnino, vam bo stotero povrnjen z obrestmi. Le potom delavske izobrazbe, ki nam jo nudita dnevnik Prosveta in tednik Proletarec, bomo lahko prišli do spoznanja.

Delavcu je potrebna možganska revolucija. To bo dobili iz delavskih časopisov, ne iz meščanskih, ki nas zavajajo. Izobrazba je delavsko orožje, ako bazira na delavskih principih. Tudi med nami rojaki je še mnogo nazadnjaštva. To se najbolj vidi iz tega, da je izmed 32 tisoč članov naročenih na dnevnik Prosveto le par tisoč, četudi je to naš najboljši dnevnik. Kaj pa moremo pričakovati od Poljakov, Rusinov, Litvincov, Italijanov in Slovakov, ali pa od povprečnega Jenkija, ki se zanimajo za vse prej kot za svoje delavske interese in za delavske časopise. Pomanjkanje delavskega časopisa pri delavcih je največ krivo, da so danes tako slabe razmere med rudarji,

ki so izgubili svojo organizacijo. Meze trgajo kot se jim ljubi, ker vedo, da je delavstvo neorganizirano in zato brezmočno. Sedaj plačajo še 60c na tona, leta 1927 pa so plačali \$1.34. Pač velika razlika. Razmere same nas silijo, da se sami potrudimo za svoje delavske interese.

Ker sem bil odsoten od družine dve leti, sem se začel da more mladina toliko zrasla par letih. Kar človeka na pogled vzradosti, ga pa ublažuje dejstvo, da je ta mladina, ki se zoreva, pripravljena služiti nikdar sitemu kapitalističnemu sistemu. Mladino se še učijo pokornosti. To velja ne pri verski vzgoji. Kako oče učil mene, tako bom jaz učil otroke! To je staro pravilo, po katerem se morajo ravnati. Zato je še vedno tako gorje na svetu med masami, ki se tolažijo z Blaževim legom in drugimi takimi mazili. Če je že, da se bi delavske mas prebudile in spoznale resnico (Prijatelje, ki jih nisem obiskal, jih obiščem prihodnje).

Ker sem eden tistih, da ne molčim, kadar vidim, da krivica godi, si seveda vedno sovražstvo nakopujem, pa bilo pri delodajalcih, posameznih ali prijateljih. Je pač tako, smo za vse drugo prej dostojni kot za skupnost, za delavsko skupnost. Pri pičci se postajamo o tem in onem in radi bojoviti, drugače pa ostane vse po starem. Tako je z nami tako je z drugimi narodnostmi. Premalo zanimanja za skupne interese in to nas tepe vse naprej.

Ker sem brez dela že od 3. tobra 1932, pazno sledim dnevniku in poročilom v Prosveti in Proletarcu. Tem pa vidim, da ne manjka kanja. To nam je menda prirojeno. Jaz lahko zagovajam svoj rudarski stan, o katerem najbolj vem, ker sem dolgo let ruder. Zadnje čase je razvila polemika med illinskimi in pennsylvanskimi darji. To pa radi stališča, ga zavzema John Langerholc, ki ga "bijejo illinojski darji. Nisecar nimam na Langerholcu kot osebi. Osva v socialističnem taboru. Saj sem, da ne maram nobene prepira z njim. Toda, ker on le preveč vmešava v rude, ake razmere v Illinoisu, po jem mnenju namreč, se mi potrebuje, da spregovorim o tega par besed.

Rečem le toliko, da bi meglehni delavec simpatično stali na boji, ki ga danes bijejo illinojski rudarji proti družbam. Treba jim pomagati moralno, če drugi ne moremo, ne pa razburjati hove. Rudarske razmere Penni so naravnost sužnja. Henrik Petarič.

Zanimanje za farme

Broderick, Calif. — Naročnik ga je podal sobrat F. S. Tauchar v Prosveti glede farm, nasvet, ki ga bi moral vsak imeti članica upoštevati. Kot piše, bi se dalo dobiti več akrov zemlje skupaj dve tretjine ceneje kot pa male posamezne kose. Na taki veliki skupni farmi, ako se bi pravilno delala, ne bi nič izgubilo. Človek gre na farmo, se mora oddolčiti, da bo previdno in ne delal za jedoto kot bi na zase. Saj je bila večina Slovencev rojena na farmah, kaj se ne bi sedaj zanimali nje? Ako bodo delavske razmere še naprej tako slabe in zadnji dve leti, ne vem kam gremo, če ne na farme. Svoje jem vsem članom in članicam, se zanimajte za to vprašanje, za Taucharjevo idejo, pa se iste prepričali, da bo tako postalo. Joe Cerovšek, društvo št. 112.

Protest

Pueblo, Colo. — Društvo št. 21 SNPJ je na redni seji 17. feb. vzelo v pretres situacijo goslovanskih jetnikov in prisilno do zaključka, da pošlje jugoslovanskemu poslaniku v Washingtonu, D. C., kopije tega protesta za Prosveto in dnevnik Prosveto.

Za odbor, Petar Tomič in Louis Kardec.

Posledice japonskega bombardiranja Sanhajvana.

ŽELEZNA PETA

Socialni roman — Prevod Ivan Vuk

Vkljub naši prepovedi je šla, da izvrši naročilo. Ana Royston je bila omamljiva ženska. Zadostovalo ji je pomigniti moškemu. Zlomila je srca neštetim našim mladim moškim in mnogim drugim moškim je ukradla srce in jih privedla na tak način v naše organizacije. Ali stanovitno se je upirala moškim. Ljubila je nežno otroke, ali bila je mnenja, da bi jo lastni otrok odtegnil od stvari, kateri je posvetila svoje življenje.

Za Ano Royston je bila malenkost, omrežiti Timotja Dennellya. Vest je ni mučila, ker ravno v tistem času, se je zgodilo klanje v Nashvillu, ko so najemniki na ukaz Dennellya v tistem mestu dobesedno pomorili osemsto tkalcev. Ali ona ni ubila Dennellya. Kot ujetnika ga je predala Rdečim četam. To je bilo še le v poslednjem letu in zato je bila prekrščena. Povsod so jo revolucionarji imenovali "Rdeča devica".

Kolonel Ingram in kolonel Van Gilbert sta dve poznani osebnosti. Pozneje sem se srečala z njima. Kolonel Ingram se je v oligarhiji dvigal visoko in je bil poslanik v Nemčiji. Bil je osovražen od proletariata obeh držav. Srečala sem ga v Berlinu, kjer me je sprejel kot legitimirano internacionalno vohunko "Železne pete" in mi nudi marsikatero pomoč. Mimogrede bodi omenjeno, da sem v svoji dvojni uloži uredila nekaj velepomembnih zadev za revolucijo.

Kolonel Van Gilbert je bil poznan kot "renčeti" Van Gilbert. Svojo pomembno ulogo je igral, ko je po chicški komuni sestavil novi zakonik. Že prej je bila izrečena nad njim obsodba radi njegove vražje zlobnosti kot preiskovalni sodnik. Jaz sem bila med tistimi, ki so ga zasliševali in ga obsodili. Ana Royston je obsodbo izvršila.

In še neka osebnost iz prejšnjih časov vstaja — zagovornik Jacksonov. Ta mož, Jožef Hurd, je bil pojav, o katerem sploh sanjala nisem, da ga še kdaj vidim.

Bilo je nenavadno srečanje. Dve leti po chicški komuni sva prišla z Ernestom pozno po noči v Benton Harboru skrivališče. Bilo je v Michiganu, čez chicško jezero. Prišla sva ravno h koncu zasliševanja nekega vohuna. Smrtna obsodba je bila izrečena in vohuna so odpeljali. — V tem trenutku sva prišla midva. In v tistem hipu se iztrga nesrečni mož svojim preganjalcem in pade k mojim nogam. Objel je moje noge kakor zavijač in kričal po umiljenju. Ko je dvignil k meni svoj izpačeni obraz, sem ga spoznala. Nobena izmed grozot, ki sem jih doživela, me ni tako pobila, kakor prošnja tega kričnega človeka za svoje življenje. Bil je življenja željen. Bil je jedra prikazen. Ni me spustil, dasi ga je ducat sodrugov vleklo stran. Ko so ga naposled odvedli, sem se onesvestila. Mnogo lažje je videti umirati pogumnega moža, nego poslušati strahopetca cviliti za svoje življenje.

20. Izgubljeni oligark

Ali pri spominu na staro življenje sem prehitela dogodke v svojem novem življenju.

Splošen beg iz ječ se je zavlekel do leta 1915. Bila je to zamotana reč, ali izpeljala se je brez zaprek. Iz neštetih ječ, vojaških kaznilnic in trdnjav od Kube do Kalifornije smo osvobodili v eni sami noči dvainpetdeset kongresistov in nad tristo drugih voditeljev. Nikjer nam ni spodletelo. Osvobodenci niso samo pobegli, nego dospeli tudi vsi v skrivališča. Edini kongresnik, katerega nismo dobili, je bil

Artur Simpson, ki je pa že v Cabanasu valed strašnega trpljenja umrl.

Sledečih osemnajst mesecev je bilo gotovo najsmrečnejših, ki sem jih preživela z Ernestom. Ves ta čas sva bila vedno skupaj. Pozneje, ko smo šli zopet med svet, sva se pogosto ločila. Gotovo ne pričakujem bolj hrepeneč plamena jutranje revolucije, kakor sem tisto noč pričakovala Ernesta. Že dolgo ga nisem videla. Mučila me je misel, da niso zadel na kakšno nepričakovano zapreko, kar bi ga zadržalo v njegovi ječi. Ure so tekale, kakor stoletja. Bila sem sama. Biedenbach in trije mladi moški, ki so stanovali v skrivališču, so oboroženi in na vse pripravljene šli nasproti. Tisto noč, mislim, so bila vsa skrivališča po celi državi prazna.

Ko se je na nebu pokazal prvi somrak, zasliliš signal. Odgovorila sem. V mraku bi kmalu objela Biedenbacha, ki je prvi prišel. Ali takoj nato sem objela svojega Ernesta. Moja preobrazba je bila tako popolna, da sem v tem trenutku začutila, da moram zbrati vso svojo voljo, da sem zopet stara Avis Everhard s svojimi starimi navadami, smehom in glasom. Le z velikim naporom se mi je posrečilo biti zopet prejšnja.

V notranjosti hišice sem ogledala Ernestov obraz pri luči. Razen bledice, ki jo je povzročila ječa, se ni nič spremenilo — vsaj veliko ne. Bil je enako ljubeč soprog in junak. Vagal je dvajset funtov manj, ali bil je čvrst. Svoje telesne vaje je nadaljeval v ječi redno in njegove mišice so bile kakor železo. Ure so potekale, predno je legel. Ali jaz nisem mogla spati. Bila sem presrečna in tudi nisem bila utrujena od bega.

Medtem, ko je Ernest spal, sem se preoblekla, uredila lase po drugemu in zopet sem bila svoj novi "Jaz".

Ko so se potem Biedenbach in drugi sodrugi zbudili, sem izmisllila z njihov pomočjo zaroto. Vse je bilo v redu in bili smo v jami, ki je bila istočasno kuhinja in obednica, ko vstopi Ernest. V tem trenutku me Biedenbach nagovori z Mary. Jaz sem obrnem in mu odgovorim. Gledala sem Ernesta radovedno, kakor gleda mlad sodrug priznanega junaka revolucije. Ernest pogleduje sem in tja. Tedaj so mu mene predstavili kot Mary Holmes.

Da bi bila prevara še očividnejša, je bil postavljen na mizo še en krožnik. In ko smo sedli za mizo, je bilo še eno mesto prazno. Od radosti bi najraje zakričala, ko sem videla, kako pri Ernestu narašča nemir. Naposled ni vzdržal in je vprašal:

"Kje je moja žena?"

"Spi še," je bil odgovor.

To je bil kritičen moment. Ali moj glas je zvenel tuje in ni ga spoznal. Med koslom sem mnogo govorila in z entuziazmom, kakor govori pač častilec junaka. Na višku navdušenja objemem Ernesta, ne da bi uganil moje namere in ga poljubila na usta. On me drži od sebe in strmi v me nejevoljno in zmedeno. Stirje sodrugi ga pozdravijo s smehom in nato se objasnijo. Najprej je dvomil. Motril me je in bil že na pol prepričan, nato pa je stresel z glavo in ni hotel verjeti. Le tedaj še, ko sem bila zopet prejšnja Avis Everhard, in mu zašepetala na uho samo nama poznano, me je spoznal kot svojo resnično soprogo.

Tekom dneva me je vzel v naročje in mi govoril o svojih poligamskih čustvih.

(Dalje prihodnjik.)

Novi roman Louisa Adamiča

"The Darkened Plain," roman o sedanjih krizi

II.

Torej njegov novi roman. Ne tako, namreč njegova nova knjiga. Zakaj novi roman ni roman v nekdanjem smislu, pa čeprav je nemara po svoji vsebini bolj krvav od najkriminalnejših romanov starega kova.

Preden naveden, kaj je pripovedoval Adamič o svojem novem romanu, naj napišem nekaj reminiscenc iz starih časov v ilustracijo. Laže bomo razumeli ameriški puritanizem v njegovi borniranosti in ameriški biznis v njegovi brutalnosti.

Zakaj biznis je v Ameriki bog bogov. On je alfa in omega vsakega delovanja, vsakega mišljenja, vsake akcije, sploh vsega, kar — recimo — razlikuje to bitje, ki se imenuje človek, od običajne domače živali.

Na primer: Chicago nima oficijelnih javnih hiš. Bog varuj! Žena je nekaj svetega. Toda vse velike trgovine imajo na duceate prelepih deklet, nameščen. Plačajo jim nekaj dolarjev na teden in dovoljujejo jim, da se spoznavajo z moškimi, da prejema v kuvertah diskretne naslove, kje se bodo po končanem

delavniku sestali za kakšno uro. Samo tako, zaradi biznisa... čeprav so ti sestanki povsem drugačnega značaja. Tisoče je žen in deklet, ki prihajajo za uro, dve v ta mestni del, ki je videti nedolžen in ima povsem trgovski značaj čez dan — da zaslužijo na ta način kakšna dva dolarja in da tako povečajo dohodke za gospodinjstvo...

A da bi o tem spregovoril kakor besedo na glas, javno? Bog varuj! Ne bo vas obtožil državni pravdnik, ne. Kaj to nje-ga briga. Obtožila vas bo pošta, državna pošta, da ste izrabili državno institucijo za širjenje nemoralnih miall. In preden se boste domislili, kaj ste prav za prav storili, boste že sedeli v bajboku, o katerem bolj da ne govorimo. Evo, na takšen način se brani puritanska Amerika vseh — antisocialnih miall. Zakaj gangoži in raketirji sploh nimajo ambicije, da bi vam po pošti poslali recimo svoj prvorazredni sherry brandy?

Ko sva s prijateljem govorila z Adamičem o vseh gospodarskih krčih Amerike, o tej silni krizi, je pripomnil Adamič tudi, da je ta kriza prav za prav blagoslovljena, ker bo prinesla tej spačeni ameriški državi prepoved, ki ga že dolgo pričakuje in ki ga je tako potrebna. Žrtve tega "blagoslova" pa so seveda velike. A ameriški svet se pod

pritiskom te krize zatrdno deli v bojne fronte.

Da se vrnemo k literaturi. Tudi ta jemlje snov iz teh sedanjih težkih dni. Američan instinktivno čuti, da je trajne vrednosti bilo zmerom le tisto kulturno delo, ki je bilo najvernejši odraz svoje dobe, ki najbolj ustreza fizičnemu in psihičnemu stanju dobe, v kateri je bilo ustvarjeno. In kaj je danes bolj aktualno od te katastrofe, ko se rušijo vse materialne in moralne vrednote.

Med prvimi ljudmi, ki so duhovno začutili in spoznali, kam vodi sedanjí potres s svojimi posledicami, je bil tudi naš rojak Louis Adamič. In on nam v svojem novem delu pripoveduje, kako se je ta potres odražal v življenju ljudi iz raznih slojev, ki jih Adamič dobro pozna.

Vsečina? Lahko jo boste prebrali v celoti čez kak dober mesec, ko izide roman v hrvatskem prevodu. Za roman se zanima več newyorških založb, to da Adamič je aklenil menida še pred odhodom iz USA na evropski izlet pogodbo s svojo založbo.

Naslov romana je "The Darkened Plain" in že naslov je težko prevesti: Planota, ki se temni. Zatemnela planota, Zamračena planota...

Junak tega dela je Peter Gal, slovensko ime, ki ga Američani izgovarjajo za Gejl. Njegov

oče je star slovenski priseljenec. Delavec. Bori se za svojo eksistenco kakor drugi. In leta 1886 — junak knjige ni izmisljena oseba! — so ga ubili. Enostavno: kompanijski najeti stražarji so ga spravili s sveta. Kakor drugih sto naših ljudi. Peter Gal, sin, ostane sam. Sinovi so postali tipični Američani, buržuji. Njih ideal je biznis: nagradi si denarja, kolikor največ moreš in kakorkoli moreš. Peter Gal ni srečen. Staršev ne mara, ker so delavci. Ne spadata v razred, ki je Galu ideal. V razred, ki izkorišča drugega. Brat njegov, Andrej, je čist Američan. Raketirsko dušo ima in postane raketir. Tudi sestro imata. Ta hoče živeti imenitno, bogato, All right! Potem pride vojna in vsi odidejo v vojno. Peter odide v armado na zapadni fronti. Njegov brat Andrej v mornarico, sestra Margareta med bolničarke Rdečega križa. Peter je na fronti ranjen, njegov brat dela z raketirji. Margareta se poroči z oficirjem, ki je lastnik tekstilnih tovarn. Velik kapitalist. V teh tipih se sčrli življenje Amerike. Po zaključku vojne, Andreja ubije šerif, Peter pričinja razmišljanje. Priče krizi. Petra silijo razmere v razmišljanje, Peter začne pisati. In tako postane Peter Gal socialni pisatelj, pisatelj tistih brezpravnih množic, za katerih interese se bori kakor se je nekoč bori na frontah za druge.

To je v grobih obrisih vsebina Adamičevega novega dela. Roman sega v vse plasti in objame geografsko vso Ameriko. Po tej širini bo ta roman prvo podobno ameriško delo. In prvi roman o materialni in duhovni krizi, kakor se očituje med delavci, meščani, buržuji, torej o krizi vsega sodobnega ameriškega življenja.

Tako se glasi razgovor z našim pisateljem Adamičem, objavljen v zagrebških "Novostih". Verjetno, da kakšne važne izjave manjkajo ali da je kaj napačno postavljeno, kakor se to pri reprodukciji razgovorov tako rado dogaja.

Novi Adamičev roman izide v hrvatskem prevodu pri "Binozi", za slovenski prevod pa ni še gotovosti, ali izide še to leto.

Adamič se je mudil te dni v Zagrebu, zdaj pa je odpotoval v Split. Zbira gradivo za knjigo o razmerah v Jugoslaviji.

M. K.

Pazite se pred Flu!
Očistite vaša stena, očistite vam
dome! Vamito
**TRINERJEVO
GRENSKO VINO**

Moški—pozornost!

Tukaj je posebno namizilo, ki bo povojno vsakemu, ki je dosegel "srednjo starost" in se čuti, da potrebuje zdravilno TONIKO. Da bo ugodno tistim, ki bi se morda branili ali samoučili s naročnim.

Nuga-Tone

od polifiziološkega direktorja, ki ta predpisuje za vsakega, ki se počuti utrujen, letargičen, brez energije, ki se počuti, da mu manjka življenjske sile. Dolar na mesec — zdravilo — bodite sam svoj — nabavite si električno še danes — janteno.

POJASNILO

Valed depresije in ogromne krize, ki je zadela tudi naše članstvo oziroma naročnike našega lista Prosveta, je potrebno, da pojasnimo tajnikom in zastopnikom Prosvete, da lahko vzamemo od naročnikov za list Prosveta naročnino tudi samo za pol leta in kjer ni drugače tudi samo za četrti leta. Vzemite kar se dobi, da, ker razmere zahtevajo to. List Prosveta je zelo priznani v ti krizi in zato apeliramo na tajnike in naročnike, da skusajo kjer koli mogoče ohraniti naročnike na dnevnik. Apeliramo tudi na posamezne naročnike, da naj če le mogoče poravnajo svoje naročnine in če ni mogoče plačati celoletno plačajo polletno naročnino, samo da se ohrani list še nadalje kot dnevnik.

Phillip Godina, upravitelj.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

—Federated Pictures.

Manevri ameriške mornarice na Pacifiku—milijoni dolarji vrženi v dim. Vsak strel iz velikega topa na ladjah stane \$1000 — milijon obedov za brezposelne. Na tisoče veteranov zadnje vojne pa berači za skorjo kruha.

Otroška

Nočna nevihta zbudi Lenico. Vsa v strahu jame klicati svojo mamo.

"Kaj pa je, Lenica?"

Lenica (ihtech): "V tvojo posteljo bi šla rada!"

"Zakaj pa?" vpraša mama.

"Ker v moji grmi!"

AKUTNE IN KRONIČNE BOLEČINE:

Uljica, slaba kri, koža, mehur, vodna cev, želodec, notranje bolni in splošna oslabelost zdravimo po znanstvenih metodah s zadovoljnim uspehom. Bolezni na ušesih, nosu, grlu, naduho in mrzlico zdravi posebni specialist.

POSVETOVANJE BREZPLAČNO

Popolna preiskava samo \$2.00

77 Park Ave. (vagal 39th St.) New York

16 letna praksa tukaj in v Evropi.—Preiščemo kri in vodo. Nemška injekcija.

Vsak dan od 10-8. Ob nedeljah od 10-3. Govorimo slovensko.

Dr. Speed

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveto, prišteje eden, dva ali tri člani in eno družino in to omogoča naročniku. List Prosveta stane za vse člane, za člano ali nečlano \$4.00 eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri nastopu \$1.50 za to, se jim to prišteje k naročnini. Mi prištejemo omogo, dva ali tri člane ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni varstva, toči, da je list drag za člano S. N. P. J. List Prosveta je vala lastnina in gotovo skoraj v vsaki družini nekdo, ki bi rad štiral list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveto. Cena lista Prosveta:

Za Zdrul. državo in Kanado \$6.00 Za Člone in Chicago \$4.00
1 tednik in..... 4.00 1 tednik in..... 4.00
3 tednika in..... 2.60 3 tednika in..... 2.60
5 tednika in..... 2.60 5 tednika in..... 2.60

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v plačilo in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S. N. P. J. ali če se preseli proč od družine in bo sahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo list datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

Ime..... Čl. društva \$.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov družine:

Ime..... Čl. društva \$.....

Ime..... Čl. društva \$.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnik, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 4994

Chicago, Ill.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustrezna pojasnila.